

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

17 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Mariusz Załucki (przewodniczący)

SSN Kamil Zaradkiewicz

SSN Dariusz Pawłyszcz (sprawozdawca)

Protokolant Anna Matczak

po rozpoznaniu na rozprawie 17 października 2024 r. w Warszawie

skargi kasacyjnej [...] S.A. w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 12 kwietnia 2021 r., I ACa 1026/18,
wydanego w sprawie z powództwa G.M.

przeciwko [...] S.A. w W.

o zapłatę,

oddala skargę kasacyjną.

Dariusz Pawłyszcz

Mariusz Załucki

Kamil Zaradkiewicz

(M.M./A.T.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z [...], [...], Sąd Okręgowy w K. oddalił powództwo o zapłatę 105 926,96 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu tytułem zwrotu spłat kredytu pomniejszonych o wypłacony kredyt. Wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną Sąd Apelacyjny w Katowicach., na skutek apelacji powodowego kredytobiorcy, zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji i zasądził od pozwanego banku 105 926,96 złotych z odsetkami od 20 września 2017 r.

Sąd drugiej instancji ustalił, że [...] strony zawarły umowę kredytu hipotecznego w wysokości 318 709,47 zł, indeksowanego do franka szwajcarskiego (CHF). Wypłacona suma kredytu miała zostać przeliczona na CHF po kursie kupna stosowanym przez pozwany bank przy skupie CHF. Spłaty kredytobiorców w złotych miały być przeliczane po kursie stosowanym przez bank przy sprzedaży CHF. Zgodnie z umową bank miał ustalać kursy na podstawie kursów obowiązujących na rynku międzybankowym.

W toku wykonywania umowy bank ustalał kurs sprzedaży CHF w oparciu o średnią arytmetyczną z kursu kupna i sprzedaży CHF publikowanego w serwisie [...] i dodawał do niego ustalaną przez siebie marżę. W [...], po kilkukrotnych podwyżkach, marża wzrosła do [...] a następnie została obniżona w [...]. Aneksami z [...] strony wprowadziły przeliczanie spłat kursem średnim CHF ogłaszanym przez Narodowy Bank Polski. Do wniesienia pozwu kredytobiorca dokonał spłat w wysokości 424 636,43 zł.

Sąd odwoławczy uznał dokonywanie przeliczeń walutowych kursami jednostronnie ustalonymi przez bank za abuzywne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. Wobec braku mocy wiążącej postanowień określających kurs przeliczenia umowy nie dało się wykonywać, a tym samym jest ona nieważna. Dlatego na podstawie art. 410 § 2 k.c. Sąd Apelacyjny uwzględnił powództwo w całości. Ponadto Sąd Apelacyjny

oddalił zarzut potrącenia z wierzytelnością banku o zwrot wypłaconego kredytu ze względu na jej przedawnienie.

Pozwany bank zaskarżył w całości wyrok Sądu drugiej instancji zarzucając naruszenie prawa materialnego:

1) art. 385¹ § 1 i 2 w zw. z art. 65 § 1 i 2 k.c. przez przyjęcie, że:

a) klauzula różnicy kursowej ([...] umowy) rażąco narusza dobre obyczaje i interes kredytobiorcy, ponieważ pozwalała bankowi na swobodne i jednostronne ustalanie kursu CHF, podczas gdy kurs ten był kształtowany w oparciu o kurs rynkowy z rynku międzybankowego, czyli czynnika obiektywnego i niezależnego od banku oraz w pełni weryfikowalnego;

b) klauzula indeksacji ([...]) rażąco narusza dobre obyczaje i interes kredytobiorcy, ponieważ pozwalała bankowi na jednostronne kształtowanie kursu CHF, określającego wysokość zadłużenia kredytobiorcy, podczas gdy postanowienia te odsyłają jedynie do kursów z tabel ogłaszanych przez bank, bez wskazywania sposobu ustalania kursów, czyli klauzule te w ogóle nie regulują sposobu ustalania kursów i uprawnień banku w tym zakresie;

c) abuzywność klauzuli różnicy kursowej skutkuje abuzywnością klauzuli ryzyka walutowego (indeksacji), podczas gdy brak jest podstaw do automatycznego uznania klauzuli indeksacji za abuzywną tylko ze względu na abuzywność sposobu kształtowania kursów w bankowej tabeli kursów;

2) art. 385¹ § 1 i 2 w zw. z art. 65 § 1 i 2 i 358 § 1 i 2 k.c. przez uznanie umowy kredytu za nieważną, podczas gdy – nawet przy założeniu abuzywności klauzuli różnicy kursowej lub indeksacji – zgodnie z zamiarem stron i celem umowy należało uznać ją za umowę kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego według kursu średniego NBP;

3) art. 385¹ § 1 i 2 w zw. z art. 65 § 1 i 2 k.c. przez uznanie umowy kredytu za nieważną, podczas gdy – nawet przy założeniu abuzywności indeksacji – zgodnie z zamiarem stron i celem umowy należało uznać ją za umowę kredytu złotowego, oprocentowanego stawką WIBOR;

4) art. 385¹ § 1 i 2 k.c. i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG przez ich niewłaściwe zastosowanie tj. orzekanie w przedmiocie nieważności umowy w związku ze stwierdzeniem abuzywności klauzul indeksacyjnych, mimo, że w sprawie nie było przeprowadzonego dowodu z przesłuchania strony powodowej na okoliczność świadomości i zgody na konsekwencje prawne, jakie może pociągnąć za sobą stwierdzenie nieważności spornej umowy, mimo że przesłuchanie konsumenta jest dowodem wyłącznym, warunkujących orzekanie w ww. zakresie;

5) art. 58 § 1 i 385¹ § 1 k.c. przez uznanie umowy za nieważną, podczas gdy taki skutek nie jest przewidziany przez art. 385¹ § 1 k.c.;

6) art. 120 § 1 w zw. z art. 118, 498 § 1 i 2 k.c. i 117 § 21 k.c. przez oddalenie zarzutu potrącenia ze względu na przedawnienie wierzytelności banku o zwrot wypłaconego kredytu;

7) art. 358 § 1 i 2 k.c. przez uznanie, że przepisy te nie stosują się do umów zawartych przed wejściem w życie ustawy nadającej tym przepisom obecne brzmienie;

8) art. 358 § 2 k.c. lub art. 41 Prawa wekslowego przez ich niezastosowanie, mimo iż rekonstrukcja norm umownych w oparciu o te przepisy realizuje postulat utrzymania umowy.

[...]. [...], Sąd Najwyższy zawiesił postępowanie i podjął je [...].

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

[...].

Nie są zasadne zarzuty kwestionujące abuzywność postanowień dotyczących ustalania kursu CHF. Kursy walut obcych, ogłaszane przez banki na podstawie art. 111 ust. 1 pkt 4 pr.bank., wiążą klientów banku przy dokonywaniu z bankiem czynności w okresie od ogłoszenia kursu do ogłoszenia nowego kursu. Istotne jest jednak to, że nie można umową związać konsumenta kursami, które dopiero zostaną ogłoszone, a orzecznictwo jednolicie uznaje takie związanie przyszłym kursem za niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. Wbrew tezę skargi kurs nie był ustalany wyłącznie w oparciu o kurs publikowany w serwisie [...], ponieważ pozwany bank dodawał do niego ustalaną przez siebie marżę. Marża zmieniała się w trakcie

wykonywania umowy kredytu i mechanizm tych zmian nie został określony. Ponadto ustalanie kursu w oparciu serwis [...] było tylko praktyką banku, gdyż umowa kredytu stanowiła o ustalaniu kursów na podstawie bliżej nieokreślonych kursów obowiązujących na rynku międzybankowym. Nie ma znaczenia ewentualne podobieństwo praktyki ustalania kursów przez pozwany bank do praktyki NBP, ponieważ w orzecznictwie uznano za abuzywne jednostronne kształtowanie kursu przez stronę umowy, a NBP nie jest stroną umów z konsumentami.

Uznanie postanowień odsyłających do tabel pozwanego banku jako źródła kursów CHF do indeksacji przesądza o nieważności umowy kredytu. Uchwałą pełnego składu Izby Cywilnej SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, do rangi zasady prawnej podniesiono tezy:

1) w razie uznania, iż postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów;

2) w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

Powyższe tezy, wiążąc w niniejszej sprawie (art. 88 u.s.n.), uniemożliwiają uznanie skargi kasacyjnej banku za uzasadnioną, gdyż wykluczają trwanie stosunku prawnego po usunięciu z treści umowy kredytu indeksowanego źródła kursu walutowego. Teza uchwały o nieważności umów indeksowanych i denominowanych nie jest konsekwencją uznania kursów walutowych za część mechanizmu indeksacji lub denominacji, lecz jest konsekwencją tezy o braku podstaw do poszukiwania w drodze analogii innego źródła kursu w miejsce niedozwolonego kursu ustanawianego przez bank. Dlatego zbędna jest ocena zasadności tezy skargi, że abuzywność klauzuli kursowej nie pociąga za sobą abuzywności indeksacji. Skoro umowa jest nieważna w całości, nie są istotne związki poszczególnych postanowień umowy.

Zbędna jest ocena zarzutu bezpodstawnego oddalenia zarzutu potrącenia wierzytelności banku o zwrot sumy wypłaconego kredytu. Kredytobiorca dochodził różnicy sumy swoich spłat i wypłaconego mu kredytu, czyli w istocie już w pozwie dokonał potrącenia. Podnosząc zarzut potrącenia bank przeoczył tę okoliczność i Sąd odwoławczy zbędnie rozpoznał ten zarzut.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną.

Dariusz Pawłyszcz

Mariusz Załucki

Kamil Zaradkiewicz

(A.T.)

[ał])